

Landbouw in 2020: duurzamer én grootschaliger

Grootschaliger en duurzamer. Dat zijn de belangrijkste trends in de agrosector de komende tien jaar, voorziet het LEI. Het aantal agrarische bedrijven blijft dalen, maar ze worden groter en gaan intensiever produceren, en de productie zal mede onder invloed van het overheidsbeleid duurzamer moeten. De nieuwe kennis over efficiënter en duurzamer produceren kan een prima exportproduct worden.

De rek is er volgens Huib Silvis van het LEI nog niet uit, uit de groei van de opbrengsten en van de productie per arbeidskracht. “De agrarische sector komt uit een periode waarin de productiegroei duidelijk is afgenomen ten opzichte van de decennia ervoor. Dat komt mede door het milieubeleid en ander Europees beleid, zoals de quotering van de melkproductie. Maar de productiviteit blijft gestaag groeien, en dan vooral de arbeidsproductiviteit. Met ICT-toepassingen, nanotechnologie, genomics en dergelijke is nog veel te bereiken. Er gaat met minder mensen worden geproduceerd, en met meer inzet van kapitaalgoederen, aldus Silvis. Silvis bracht met een team van onderzoekers de huidige positie van de agrosector in kaart, en markeerde de belangrijkste invloeden op ontwikkelingen. Omdat er onzekerheden blijven in bepaalde markten en het internationale beleid, werkten ze verschillende scenario’s uit om te komen tot de vooruitzichten voor de agrarische sector in 2020.

Door de groei van de economie en de aldus stijgende welvaart neemt het aandeel van de agrosector in de Nederlandse economie af. Dat is een trend die we al decennia lang kennen. Dat geldt ook voor het aantal agrarische bedrijven in Nederland. Dat aantal blijft de komende tien jaar dalen, voorziet het LEI. Enkele redenen zijn dat een persoon steeds meer werk aankan door technische ontwikkelingen, dat boeren besluiten te stoppen omdat het rendement van hun bedrijf onder druk staat door concurrentie, en dat boeren alternatief emplooi kunnen vinden.

De werkgelegenheid in de agrarische sector neemt minder snel af dan het aantal bedrijven, omdat op de groter wordende bedrijven gemiddeld geleidelijk meer mensen werken. “Familiebedrijven blijven echter dominant”, zegt Silvis. De intensivering levert boeren niet meer inkomen op. “We zijn steeds minder voor primaire producten gaan betalen.”

De doorgaande daling van het aantal bedrijven betekent niet dat de landbouw langzaam uit Nederland aan het verdwijnen is: de bedrijven worden namelijk groter en de productie blijft op peil. Daar ligt volgens Silvis dan ook een belangrijke opgave voor beleidsmakers. “De opschaling gaat door, en dat moet je niet tegenwerken. In sommige gebieden wil je inderdaad

misschien geen grote stallen, maar voor een gezonde en duurzame sector is het goed als bedrijven ook planologisch de ruimte krijgen om groter te worden. Je kunt daarbij als voorwaarde stellen dat je alleen duurzame ontwikkelingen faciliteert.”

Een van de punten waarop de Nederlandse agrosector zijn kracht laat zien, is de export. Tegelijkertijd is de sector daar ook kwetsbaar, vanwege de grote afhankelijkheid van export. “Export moet onder goede condities en transparant plaats kunnen blijven vinden”, zegt Silvis. Vooral de Nederlandse tuinbouwsector profiteert als het landbouw- en handelsbeleid verder wordt geliberaliseerd. De agrosector moet daarnaast antwoorden zien te blijven vinden op de hoge eisen die de samenleving stelt aan productie en producten. Voor een gezonde toekomst van de agrosector is dus veel aandacht voor kennis en innovatie belangrijk, maakt Silvis duidelijk. “Nederland is nu al een kraamkamer: in de toeleverende sector, bij de ontwikkeling van nieuwe productiemethoden, voor uitgangsmateriaal. Een sterke sector in de akkerbouw is bijvoorbeeld de pootgoedsector.

Groeïende wereldbevolking

“Het is belangrijk dat daar vernieuwing blijft plaatsvinden. Je zou ook eens kunnen bekijken hoe Nederland zich als ontwikkelland kan ontwikkelen, om de verworven kennis elders toe te passen. Om een wereldbevolking van negen miljard mensen in 2050 te kunnen voeden moeten we duurzamer met hulpbronnen omgaan. Je moet die vernieuwing dus vooral op het gebied van duurzaamheid zoeken. Daar heb je ook fundamenteel onderzoek voor nodig, niet alleen vraaggestuurd onderzoek. Niet dat we vanuit Nederland nu de wereldbevolking kunnen gaan voeden, maar daar zouden we wel een bijdrage aan kunnen gaan leveren.”

De studie concentreert zich op de gangbare landbouw. De biologische sector gebruikt ook maar zo’n 2,5 procent van het totale areaal cultuurgrond (in 2007 1,9 miljoen hectare). Maar de onderzoekers zien wel potentie in het toepassen van ecologische principes. “We zijn zo goedkoop omdat niet alle kosten worden meegerekend. In de toekomst moeten

we de externe effecten beter in de prijs van producten meenemen, zodat je de kosten van bijvoorbeeld watervervuiling niet afwentelt op de maatschappij.”

Veehouderij

Hoe de veehouderij zich ontwikkelt hangt grotendeels af van het mest- en mineralenbeleid. Als de derogatie vervalt, de toestemming om af te wijken van de maximale bemestingsnorm van 170 kilo stikstof uit dierlijke mest per hectare per jaar, dan komt er meer mest op de markt. Als er onvoldoende vraag naar mest is, hier of in het buitenland, zal de veestapel moeten krimpen. Het aantal melkkoeien en vleesvarkens daalt dan met vijf tot tien procent. Maar dan moet er wel tijdig worden geïnvesteerd in maatregelen als mestverwerking – verbranden, verwerken tot korrels en water, zuivering – en efficiencyverbetering. Als de melkquotering vervalt, kan de melkproductie weer groeien. Maar ook hier is de beperkende factor de mestruimte. “De intensieve veehouderij gaat in onze scenario’s krimpen”, aldus Silvis.

Energieschaarste biedt de veehouderij, glastuinbouw en voedingsmiddelenindustrie de kans om nieuwe inkomstenbronnen te ontwikkelen, bijvoorbeeld door mestvergistings of plaatsing van windmolens. Ze hebben die inkomsten waarschijnlijk wel zelf grotendeels nodig om hun eigen kostenstijgingen op te vangen. Dat er in een toekomstschets onzekerheden zitten, bleek al tijdens de studie. Toen aan de scenario’s werd gewerkt, sloeg wereldwijd de economische crisis toe. Met gevolgen voor export, investeringen, werkgelegenheid en overheidsfinanciën. “De optimistische economische ontwikkeling waar we vanuit gingen is zeker voor Europa voor de komende paar jaar achterhaald”, geeft Silvis toe. De recessie zal het geschetste proces waarschijnlijk wat vertragen, maar de richting zal er niet door veranderen.

Cluster	Economisch perspectievolle agroketens
Informatie:	www.kennisonline.wur.nl LEI-rapport 2009-021
Contact:	Huib.Silvis@wur.nl 070 - 335 81 68